

KONFERENCIJA O ZAŠTITI PRAVA I INTERESA DJECE I MLADIH S POREMEĆAJIMA U PONAŠANJU – IPA 2009

Twining projekt »Unapređenje kapaciteta stručnjaka za zaštitu prava i interesa djece i mladih smještenih u domove za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju«
Zagreb, 20. studenog 2013.

U Kući Europe 20. studenog 2013. godine održana je konferencija na temu zaštite prava i interesa djece i mladih s poremećajima u ponašanju, pri čemu je prikazana suradnja Republike Hrvatske i Sjeverne Irske na IPA 2009 Twining projektu. Cilj projekta bio je upoznati stručnjake iz Hrvatske s procesom deinstitucionalizacije djece i mladih s poremećajima u ponašanju u Sjevernoj Irskoj.

Konferenciju je uvodnim govorom otvorila Dubravka Marušić, načelnica Sektora za socijalnu politiku i politike za djecu, mlade i obitelj Ministarstva socijalne politike i mladih, pri čemu je ukratko opisala aktivnosti IPA projekta, koje su uključivale edukaciju za dvanaest ravnatelja domova za odgoj djece i mladeži te za 36 stručnjaka koji rade s djecom

i mladima s poremećajima u ponašanju. Izlagačica je također sudionike upoznala kako s aktualnim zakonskim okvirima i pravilnicima vezanim za postupanje prema mladima s poremećajima u ponašanju, tako i s pravilnicima koji će uskoro stupiti na snagu. Među potonjima je naglasila kako je u tijeku izrada novog nacionalnog strateškog dokumenta za zaštitu prava i interesa djece te Pravilnika o normativima za rad domova, a od 2014. na snagu stupa i novi Zakon o udomiteljstvu. Jedan od ciljeva tih novih pravilnika je do 2016. godine deinstitucionalizirati 40% djece i mladeži s poremećajima u ponašanju.

Značajnost IPA 2009 Twinning projekta »Unapređenje kapaciteta stručnjaka za zaštitu prava i interesa djece i mladih smještenih u domove za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju« naglasila je Bernadette McNally, dugoročna savjetnica za Twinning. Posebno je naglasila važnost deinsitucionalizacije, pružanja podrške i pomoći djelatnicima koji rade s djecom te suradnje institucija i različitih stručnjaka. McNally je opisala aktivnosti u projektu (među ostalim i posjet naših stručnjaka Belfastu, odnosno ustanovama koje tamo pružaju usluge djeci i mladima s poremećajima u ponašanju) te izdvojila ključne dojmove koje ima o domovima u Hrvatskoj – odličan kapacitet zaposlenih stručnjaka, željnih daljnjih edukacija i usavršavanja, kvalitetna podrška sektora civilnog društva, loša infrastruktura i prenapučenost institucija te neadekvatne mjere za zaštitu djece. Naglasila je potrebu za većom prisutnosti socijalnih radnika, koji na dnevnoj razini trebaju odlaziti u domove djece i slušati glas djeteta, kako bi se povećala sigurnost djece.

Potom je Paul Martin, savjetnik za socijalnu politiku Sjeverne Irske (*Northern Ireland Co-operation Overseas – NICO*) govorio o iskustvima Sjeverne Irske s deinstitucionalizacijom djece iz javne skrbi. Osvrnuo se na negativna iskustva iz prošlosti institucionalne skrbi, slučaje zlostavljanja po ustanovama i velike nesigurnosti djece, pri čemu je država nijekala nezakonitosti, a djeca nisu imala pravo glasa. Od sedamdesetih godina do danas u Sjevernoj Irskoj je model spasa zamijenio model potpore, u kojem se naglašava podupiranje i osnaživanje djece u kontekstu vlastite obitelji. Dječje usluge trebaju biti oblikovane prema potrebama, važno je pomno ih planirati i osigurati od strane različitih dionika (i države i nevladinog sektora), prednost treba dati zaštiti djece, a usluge se trebaju temeljiti na načelu osnaživanja prednosti obitelji i djece te trebaju biti utemeljene na dječjim pravima. Martin je posebno naglasio prednosti udomljavanja djece. U Sjevernoj Irskoj 86% djece u državnoj skrbi je smješteno kod specijaliziranih udomitelja, a oni su regrutirani širokom medijskom kampanjom (letci, poster i baneri, štandovi za regrutaciju, informativne večeri, medijsko oglašavanje, oglašavanje u mjestima bogoslužja...). Potencijalni udomitelji prolaze kroz detaljnu procjenu i obuku, a nakon što udomite dijete, mjesečno imaju vođene grupne sastanke, na kojima dijele svoja iskustva. Osim udomiteljstva, veliku ulogu u skrbi za djecu predstavljaju i različiti preven-

ktivni programi, među kojima su obavezna prenatalna skrb za sve samohrane i sve maloljetne majke (uz osiguravanje adekvatnog smještaja maloljetnim majkama i djeci), učestali posjeti zdravstvenih djelatnika u postnatalnoj skrbi (svim majkama), programi protiv droge i alkohola koji počinju od rane školske dobi, programi osposobljavanja za roditelje, programi usavršavanja emocionalne sposobnosti za svu djecu osnovnoškolskog uzrasta i sl.

Konferenciji je kvalitetom pridonijela i Antonija Žižak, redovna profesorica na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, koja je svoje izlaganje započela problematizacijom razlike između dječjih prava i najboljeg interesa djece. Navela je kako se u zaštiti prava djece i mladih u institucijama nastoje standardizirati i internacionalizirati potrebe djece (postavljaju se standardi namijenjeni grupi), dok zadovoljavanje najboljeg interesa djece i mladih u institucijama predstavlja proces kroz koji individualiziramo prava djeteta (standarde namijenjene grupi stručnjaci nastoje primijeniti svakom pojedinom djetetu). Žižak je prezentirala važne rezultate istraživanja provedenih u svim odgojnim domovima u Hrvatskoj te odgojnom zavodu Turopolje te navela kako se detaljnom procjenom razine rizika djece i mladih smještenih u navedene institucije pokazalo kako više od polovice njih ima tek umjerenu razinu rizika od daljnjeg društveno neprihvatljivog ponašanja, a postavlja se pitanje kako ih je samo 3% pod visokim rizikom te zašto je onih 6% s niskom razinom rizika uopće smješteno u instituciju. Također se pokazalo kako rizičnija djeca ne dobivaju intenzivnije intervencije, što ukazuje na nepostojanje individualnog pristupa djeci. Osim toga, pokazalo se kako je procjena snaga (a ne samo rizika) u najboljem interesu djece, no stručnjacima je znatno teže procijeniti snage u odnosu na rizike. U zaključku je autorica naglasila potrebu za standardiziranjem postupka sveobuhvatne procjene potreba i okolnosti koristeći istovremeno više instrumenata (statistički pristup) u kombinaciji s procjenom stručnjaka (klinički pristup) te nužnost procjene jakih strana i potencijala djece i mladih u funkciji izbora i planiranja intervencija.

Prvi dio konferencije zaokružila je Vivian McConvey, predstavnic nevladine organizacije Glas mladih osoba u skrbi (*Voice of the young people in care – VOYPIC*), koja je predstavila osnivanje i rad svoje udruge, kojoj je cilj promicanje glasa djece i mladih koji ne žive u vlastitom domu. Udruga djeluje na razini cijelog Ujedinjenog Kraljevstva i omogućava djeci u javnoj skrbi da iznesu svoje viđenje skrbi i ukažu na eventualne manjkavosti i propuste. Slušanje djece povećava njihovu zaštitu tako što omogućava sigurnost i čuva djecu od loše prakse, štiti od ozljeda i nemara, omogućava kulturu otvorenosti u kojoj slušanje i odgovaranje na zabrinutost djece i mladih postaje integralni dio svakodnevne prakse te nadopunjuje praksu socijalne skrbi, pružajući dodatnu pomoć profesionalnom osoblju u slušanju i odgovaranju na potrebe djece u javnoj skrbi.

Nastavak konferencije bio je obilježen dirljivim izlaganjem Branke Goršić i Katarine Špehar Fiškuš, predstavnicu skupine 36 stručnjaka koji su pohađali seminare/edukaciju u sklopu projekta, koje su iznijele ključne poruke sa seminara za stručnjake te predočile svoj entuzijazam i motivaciju za rad sa svojim korisnicima. Posebno su naglasile važnost modernizacije sustava socijalne skrbi, koja se može postići kroz slušanje glasa djece i mladih, uvažavanje mišljenja stručnjaka, individualni pristup svakom djetetu/mladoj osobi, poboljšanje uvjeta rada u domovima, učinkovitu koordinaciju institucija, deinstitucionalizaciju, pripremu djeteta za otpust i posttretman, specijalizirano udomiteljstvo, kvalitetnije i trajnije zakone i propise te, konačno, socijalnu uključenost djece i mladih.

Svoja iskustva s edukacijom i trenutno funkcioniranje domova za odgoj predstavili su ravnatelji Mato Lukić (Dom za odgoj djece i mladeži Osijek), Božo Vrkljan (Dom za odgoj djece i mladeži Zagreb) te Danka Majić (Dom za odgoj djece i mladeži Rijeka). Svi su naglasili kako im je ovaj projekt donio brojne korisne spoznaje i ideje te kako u trenutnom procesu deinstitucionalizacije u Hrvatskoj veliku ulogu ima program produženog stručnog postupka pri osnovnim školama, s kojim imaju vrlo pozitivna iskustva.

Konferencija je zaključena s dva izlaganja u kojima su predstavljena irska iskustva što država može učiniti za povećanje zaštite djece u javnoj skrbi. Tako je Hugh Connor predstavio djelovanje Odbora za zaštitu djece Sjeverne Irske koji, među ostalim, razvija politiku i procedure za zaštitu i promociju dobrobiti djece te savjetuje regionalne odbore za zdravstvo i socijalnu skrb, kao i lokalne povjereničke skupine glede zaštite i dobrobiti djece. Theresa Nixon je, s druge strane, predstavila funkcioniranje Agencije za regulaciju i poboljšanje kvalitete (*Regulation and Quality Improvement Authority – RQIA*), kojoj je također cilj povećati zaštitu djece u skrbi, a posebno je naglasila ključna načela protiv iskorištavanja djece (na osnovi britanskog iskustva) – pretpostavljati da se događa osim ako ne postoje dokazi koji upućuju na suprotno, osigurati prevenciju, zaštitu djece i kazneno gonjenje počinitelja, isticati potrebu za multiorganizacijskim pristupom i potrebu za proaktivnim odgovorom, podizati svijest kod stručnjaka, djece, njihovih roditelja i skrbnika, povećati potrebu za stručnom znatiželjom te osigurati podršku za žrtve.

Zaključno se može reći kako je ova konferencija predstavila vrijednu suradnju i razmjenu iskustava te se očekuje da će pomoći unapređenju sustava socijalne skrbi u Hrvatskoj i pružanja usluga djeci i mladima s poremećajima u ponašanju.

Priredila: Linda Rajhvajn Bulat